

УДК 373.3.091.33:811'243'373

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.10>

Наталія МЕЛЕКЕСЦЕВА

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна, 32300

ORCID: 0000-0003-0330-2920

Бібліографічний опис статті: Мелекєсцева, Н. (2025). Сучасні методи навчання іношомовного лексичного матеріалу в початковій школі. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 67–75, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.10>

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОШОМОВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті схарактеризовано сучасні методи навчання іношомовної лексики здобувачів початкової освіти в умовах реалізації компетентнісного підходу до іношомовної освіти в Новій українській школі. Актуальність дослідження зумовлена потребою використання ефективних підходів до формування іношомовної комунікативної компетентності молодших школярів як передумови для їх подальшого успішного оволодіння іноземною мовою на наступному етапі навчання у закладі загальної середньої освіти.

У дослідженні представлено два провідних сучасних методи навчання іношомовної лексики: PPP-метод (Presentation – Practice – Production) та TBL-метод (Task-Based Learning), які репрезентують різні дидактичні концепції та реалізують різні рівні мовленнєвої активності учнів. У межах PPP-методу описано етапи презентації, практики та продукування мовного матеріалу, обґрунтовано доцільність використання цього методу в початковій школі завдяки його структурованості та поступовості у формуванні лексичних навичок. У контексті TBL-методу увагу зосереджено на організації навчання через виконання комунікативних завдань у реалістичних, значущих для дітей мовленнєвих ситуаціях. Наведено приклади реалізації окреслених методів під час вивчення теми “Animals” у 2 класі.

Як додатковий метод навчання іношомовної лексики в початковій школі, схарактеризовано метод повної фізичної реакції (TPR – Total Physical Response), що передбачає виконання учнями фізичних дій у відповідь на мовні інструкції, сприяючи залученню моторної пам'яті, зниженню тривожності й природному засвоєнню лексики. Також описано метод асоціативних символів, який базується на візуалізації значень лексичних одиниць через зорові, слухові та моторні асоціації, створюючи стійкі семантичні зв'язки без опори на реальні об'єкти.

Стаття узагальнює методичні підходи до організації лексичної роботи на уроках іноземної мови в початковій школі, пропонує конкретні алгоритми їх реалізації, а також окреслює перспективи подальших досліджень у напрямі удосконалення лексичної компетентності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови.

Ключові слова: іношомовна лексика, лексичні навички, комунікативна компетентність, PPP-метод, TBL-метод, метод повної фізичної реакції (TPR), метод асоціативних символів, здобувачі початкової освіти, початкова школа.

Nataliia MIELIEKIESTSEVA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Ohienko str., 61, Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0003-0330-2920

To cite this article: Mieliekiestseva, N. (2025). Suchasni metody navchannia inshomovnoho leksychnoho materialu v pochatkovii shkoli [Modern methods of teaching foreign vocabulary in primary school]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 67–75, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.10>

MODERN METHODS OF TEACHING FOREIGN VOCABULARY IN PRIMARY SCHOOL

The article deals with the modern methods of teaching foreign vocabulary to primary school students in the context of implementing a competence-based approach to foreign language education in the New Ukrainian School. The relevance of the study is stipulated by the need to use effective approaches to the formation of foreign language communicative

competence of primary school students as a prerequisite for their further successful mastery of a foreign language at the next stage in secondary school.

The study presents two leading modern methods of teaching foreign vocabulary: PPP-method (Presentation – Practice – Production) and TBL-method (Task-Based Learning), which represent different didactic concepts and implement different levels of students' speech activity. The stages of the PPP-method are described (presentation, practice and production of language material); the expediency of using this method in primary school is substantiated due to its structured and gradual development of lexical skills. In the context of the TBL method, the attention is focused on the organisation of learning through the performance of communicative tasks in realistic, meaningful speech situations for children. Examples of the implementation of these methods in the study of the topic 'Animals' in grade 2 are presented.

As an additional method of teaching foreign vocabulary in primary school, the article presents the method of Total Physical Response (TPR), which involves students performing physical actions in response to language instructions, promoting the involvement of motor memory, reducing anxiety and natural vocabulary acquisition. The article also describes the method of associative symbols, which is based on visualising the meanings of lexical units through visual, auditory and motor associations, creating stable semantic connections without relying on real objects.

The article summarises methodological approaches to the organisation of lexical work in foreign language lessons in primary school, offers specific algorithms for their implementation, and outlines prospects for further research in the area of improving junior pupils' lexical competence in the process of learning a foreign language.

Key words: foreign vocabulary, lexical skills, communicative competence, PPP-method, TBL-method, Total Physical Response (TPR), associative symbols method, primary school students, primary school.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах євроінтеграційних процесів та глобалізації освіти зростає значення іншомовної освіти як складника успішної соціалізації особистості. Основи іншомовної освіти закладаються в початковій школі, що відповідає європейським тенденціям раннього вивчення іноземних мов, та формують передумови для подальшого успішного оволодіння іноземною мовою у закладі загальної середньої освіти. Початковий етап навчання іноземної мови є надзвичайно важливим, оскільки в цей період закладаються основи іншомовної комунікативної компетентності: відбувається становлення засад для формування умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати іноземною мовою у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Необхідною передумовою оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування є наявність словникового запасу: лексика становить фундамент комунікативної діяльності, дозволяє дитині сприймати, розуміти та продукувати висловлювання іноземною мовою відповідно до ситуації спілкування. Відтак актуалізується питання добору та ефективного впровадження методів навчання, які забезпечують не лише засвоєння лексичних одиниць, а й формування навичок їх активного використання у мовленнєвій практиці здобувачів початкової освіти. Урахування вікових особливостей учнів, їхніх пізнавальних інтересів, емоційної залученості та потреби в наочності й руховій активності є визначальними чинниками під час організації лексичної роботи на уроках іноземної мови в початковій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових джерел виявив, що дослідженню особливостей навчання іншомовного лексичного матеріалу на початковому етапі присвячено праці О. Котенко, А. Соломахи (Kotenko, Solomakha, 2013), В. Редька, Т. Полонської (Redko, Polonska, 2020), Н. Мелекесцевої, Н. Гудими, Т. Олинець (Mieliekiestseva, Hudyma, Olynets, 2023), зарубіжних дослідників М. Spratt, А. Pulverness, М. Williams (Spratt, Pulverness, Williams, 2011) та ін. Загальний огляд методів навчання іноземних мов, зокрема й під час навчання іншомовної лексики, здійснено О. Павленко, О. Король, Н. Годованець, В. Легань, М. Нумоновою. Так, О. Павленко схарактеризувала метод TBL, PPP, лексичний метод, комунікативні методи, TPR, CLIL тощо (Pavlenko, 2021). У дослідженні О. Король з'ясовано сутність сучасних методів навчання іноземних мов, зокрема комунікативного методу, методу проєктного навчання, лексичного підходу, методу навчання на основі вирішення завдань, методу інтегрованого вивчення мови (Korol, 2024). У науковій розвідці Н. Годованець та В. Легань висвітлено особливості використання альтернативних методів викладання іноземної мови, зокрема методу повної фізичної реакції, сугестивного, драматико-педагогічного, мовчазного та групового методів (Hodovanets, Lehan, 2024). У статті зарубіжної дослідниці М. Нумонової обґрунтовано доцільність застосування комунікативного підходу до навчання лексики та граматики англійської мови в контексті реального мовлення (Numonova, 2024).

У наукових дослідженнях спостерігається зростаючий інтерес до інноваційних методів навчання іншомовної лексики в початковій школі. Зокрема, у роботах Л. Гусак, О. Гунько проаналізовано ефективність методу асоціативних символів як засобу формування лексичних навичок у дітей молодшого шкільного віку (Husak, Hunko, 2011). Окремий напрям досліджень присвячений методу повної фізичної реакції (TPR), зокрема, Т. Коропатницька, Б. Лабінська та Т. Колісниченко обґрунтовують доцільність застосування TPR-методу у формуванні іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів, підкреслюючи його відповідність віковим особливостям дітей (Koropatnitska, Labinska, Kolisnychenko, 2021).

Як бачимо, в сучасній методиці навчання іноземних мов спостерігається тенденція до інтеграції традиційних підходів із інноваційними технологіями, що забезпечує ефективне формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Мета статті – описати сучасні методи навчання іншомовної лексики молодших школярів на уроках англійської мови в Новій українській школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті реалізації компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі особливої уваги набуває застосування сучасних методів, які базуються на ігрових, комунікативних, діяльнісних та інтерактивних принципах навчання.

У методиці навчання іноземних мов для навчання іншомовного лексичного матеріалу традиційно застосовується PPP-метод (*Presentation – Practice – Production*), який сформувався у 60-х роках ХХ ст. на основі граматично-перекладного, аудіолінгвального та ситуативного підходів. Ця модель передбачає три послідовні етапи навчання:

1. Етап презентації: учитель представляє на уроці новий мовний матеріал, що включає лексичні одиниці, діалоги або тексти для читання й аудіювання з підручника. Мета цього етапу – ознайомлення учнів зі змістом та формою мовного матеріалу.

2. Етап практики: у межах контрольованих умов учні здійснюють активне засвоєння нової теми, зосереджуючись на запам'ятовуванні лексичних одиниць і мовних конструкцій. Вправи

можуть виконуватись як хором, так і індивідуально – через повторення за вчителем або аудіозаписом до досягнення правильного відтворення. Практичні завдання охоплюють як монологічне, так і діалогічне мовлення.

3. Етап продукування: цей етап передбачає застосування набутих знань у ситуаціях, максимально наближених до реального спілкування. Учні залучаються до імітаційних та рольових ігор, моделювання комунікативних ситуацій, дискусій, що стимулює вільне і невимушене використання лексики в живому мовленні (Pavlenko, 2021, p. 132).

Розглянемо алгоритм вивчення нової лексики за PPP-методом (Spratt, Pulverness, Williams, 2011) на прикладі теми “Animals” у 2 класі, лексичні одиниці: *parrot, monkey, hippo* (Mitchell, 2019, pp. 52–53).

1. Презентація (*Situational presentation + eliciting*).

Вчитель створює ситуаційний контекст, пов'язаний із темою уроку, без прямого називання лексичних одиниць, що дозволяє учням активувати вже наявні знання:

- *Today we'll go to the zoo. Look at the picture.*
- *Who lives there?*

Такий прийом спонукає учнів самостійно назвати відомих їм тварин, що мешкають у зоопарку.

2. Моделювання (*Modelling*).

Вчитель дає чіткий фонетичний зразок нових слів, не перекладаючи їх, а лише забезпечуючи аудіальне сприймання:

- *Listen to me! Parrot, monkey, hippo.*

Під час цього етапу учні зосереджують увагу на звуковій формі лексичних одиниць, спостерігаючи за зображеннями відповідних тварин.

3. Хорова практика (*Choral drill*).

Учні повторюють нові слова хором за допомогою різних прийомів, які стимулюють інтерес і посилюють запам'ятовування лексичних одиниць:

- промовляння вголос: *Repeat after me: parrot, monkey, hippo;*
- промовляння пошепки: *Let's whisper: parrot, monkey, hippo;*
- проспівування: *Let's sing: parrot, monkey, hippo.*

Діти мають повторити нову лексику мінімум тричі, але потрібно використовувати різні техніки, щоб цей процес був цікавим. Паралельно

таку роботу можна супроводжувати плесканням у долоні або тупанням, щоб звернути увагу на кількість складів і наголос слів.

4. Демонстрація графічної форми та пояснення граматичних особливостей лексичних одиниць (*Spelling + grammatical form*).

Вчитель записує слова на дошці, позначаючи наголос кольоровою крейдою, та пояснює граматичні характеристики лексичних одиниць:

- *parrot* – n. (noun – іменник – хто?)
- *monkey* – n. (noun – іменник – хто?)
- *hippo* – n. (noun – іменник – хто?)

5. Перевірка розуміння (*Concept Checking Questions – CCQs*).

Здійснюється перевірка усвідомлення значення лексичних одиниць за допомогою картинок і простих питань із відповіддю «так / ні» (*yes/no questions*):

- *A parrot? – Yes!*
- *A hippo? – No! A monkey.*

Також можна використати англо-англійські визначення для поглибленого розуміння, наприклад: “*Parrot – a tropical bird with a curved beak*”.

- *Is it a bird or an animal?*
- *Tropical or Ukrainian?*

6. Контрольована практика (*Controlled practice activities focusing on form*).

Цей етап передбачає виконання вправ, спрямованих на засвоєння графічної та фонетичної форм лексичних одиниць. Застосовуються різні види вправ, які забезпечують поступовий перехід від рецептивної до репродуктивної діяльності:

- *spelling bee* – учні називають літери слова в заданій послідовності, що сприяє розвитку орфографічної грамотності;
- *matching* – зіставлення лексичних одиниць із відповідними зображеннями для формування асоціативних зв’язків;
- *finding the odd one out* – розпізнавання лексичних одиниць, що не належать до тематичної групи, з метою розвитку категоризації;
- *labelling* – закріплення лексики шляхом підписування зображень відповідними словами;
- *jumbled letters* – сприяють формуванню навичок візуального розпізнавання лексичних одиниць;
- *crosswords* – дозволяють інтегрувати мовний матеріал у пізнавально-розвивальний формат.

Для збереження інтересу молодших школярів та уникнення механічності вправ доцільно інтегрувати елементи ігрових методик, зокрема дидактичні ігри (лото, мовні настільні ігри), вивчення пісень, віршів тощо.

7. Вільне застосування (*Further practice focusing on meaning*).

Створення ситуацій для комунікативного використання лексики, де учні самостійно вибирають і застосовують вивчені слова у мовленні, наприклад, у рольових іграх або коротких діалогах.

Окреслений покроковий алгоритм забезпечує поетапне засвоєння іншомовної лексики, стимулюючи розвиток навичок сприймання, вимови, письма і комунікативного використання лексичних одиниць у контексті.

Вважаємо, що використання описаного методу в роботі з молодшими школярами є доцільним і методично обґрунтованим, адже дозволяє сформувати лексичну навичку з урахуванням основних рівнів засвоєння матеріалу.

Одним із недоліків PPP-методу є потенційна надмірна формалізація мовлення молодших школярів. Оскільки метод ґрунтується на чітко структурованому, контрольованому підході, він нерідко стимулює механічне відтворення мовних зразків, особливо на ранніх етапах навчання. Для учнів початкових класів, які тільки починають опановувати іноземну мову, акцент на повторенні та засвоєнні лексико-граматичних структур у заданих рамках може обмежувати розвиток спонтанного, природного мовлення. Часто учні концентруються на точному відтворенні моделей, іноді без розуміння контексту або гнучкості у використанні мови, внаслідок чого мовлення може виглядати штучним, монотонним або недостатньо комунікативним.

З метою забезпечення природності мовлення молодших школярів у межах PPP-методу доцільно вносити певні дидактичні та методичні корективи, зокрема – розширювати можливості третього етапу (*Production*), коли після контрольованої практики учні отримують завдання на творче використання мовного матеріалу – складання власних речень, міні-оповідань, що дозволяє відійти від шаблонів і наблизити навчання до реального мовного досвіду. На цій стадії важливо інтегрувати максимально автентичні та різноманітні комунікативні

завдання: рольові ігри, моделювання реальних життєвих ситуацій, творчі діалоги, імпровізаційні вправи, що стимулює учнів до використання мовного матеріалу в більш вільному, особистісно значущому контексті. Це підсилює мотивацію учнів і стимулює їх до висловлення власних думок. Крім того, надзвичайно важливо також формувати позитивну мотивацію до мовленнєвої взаємодії: педагог має заохочувати спонтанне мовлення, приймати помилки як частину освітнього процесу, сприяючи тим самим природності спілкування.

На противагу PPP-методу, що передбачає послідовне й контрольоване опрацювання іншомовного матеріалу, в сучасній шкільній практиці для навчання іншомовної лексики в початковій школі широко використовується також TBL-метод (*Task-Based Learning*), що ґрунтується на виконанні комунікативно орієнтованих завдань. Цей підхід передбачає засвоєння мовного матеріалу не через пряме його представлення та механічне відпрацювання, а шляхом залучення учнів до вирішення практичних мовленнєвих завдань, що дозволяє створювати ситуації автентичного мовного вжитку та активізувати лексичні одиниці у природному контексті. У процесі навчання іншомовної лексики молодших школярів застосування TBL-методу дає змогу організувати автентичне мовленнєве середовище та формувати комунікативну компетентність у контексті значущих для дитини ситуацій.

Структурно-функціональна модель методу TBL складається з чотирьох послідовних етапів:

1. Етап ґрунтування, спрямований на мотивацію учнів до опрацювання теми, ознайомлення з ключовою лексикою та граматичними структурами. На цьому етапі вчитель надає необхідну підтримку й допомогу для розуміння змісту майбутнього завдання.

2. Основний етап – учні виконують комунікативне завдання з максимально вільним використанням запропонованих мовних одиниць у реалістичних ситуаціях. Важливою особливістю є акцент на зміст, а не на форму мовлення.

3. Мовна спрямованість – здійснюється аналіз мовного матеріалу, використаного під час виконання завдання, зокрема зосередження уваги на правильності вживання лексико-граматичних структур.

4. Етап звіту – учні презентують результати виконаного завдання, обговорюють його з учителем та однокласниками, що сприяє підвищенню мотивації, закріпленню мовного матеріалу та створює основу для вивчення наступної частини іншомовного матеріалу (Pavlenko, 2021, p. 131).

Розглянемо алгоритм застосування TBL-методу (Spratt, Pulverness, Williams, 2011) з метою навчання лексичних одиниць *parrot, monkey, hippo* у 2 класі, тема “Animals” (Mitchell, 2019, pp. 52–53). На нашу думку, для початкової школи TBL-метод варто структурувати за трьома етапами.

1. Етап підготовки до виконання завдання (*Pre-task*).

На цьому етапі здійснюється мотиваційне налаштування учнів, активізується попередній досвід, вводиться нова лексика в контексті. Зокрема, учням демонструються ілюстрації або відеоматеріали, що зображують тварин, серед яких – *parrot, monkey, hippo*. Через опору на зорові, слухові й рухові канали (зокрема, використання елементів TPR – *Total Physical Response*) вчитель сприяє первинному сприйняттю нових лексичних одиниць. Застосовуються прості запитання, які стимулюють вгадування значень і включення нових слів до пасивного словника.

2. Основне завдання (*Task*).

Центральним компонентом є комунікативне завдання, що спонукає учнів до активного використання нової лексики. Наприклад, учні виконують завдання «Створи свій зоопарк», у межах якого в парах або малих групах вони обирають і розміщують тварин (у вигляді малюнків, іграшок або схем) у створеному зоопарку. Під час виконання завдання діти описують, хто мешкає в їхньому зоопарку, і застосовують нові лексичні одиниці у простих конструкціях (напр.: *A monkey can jump. A hippo is big.*). Це дозволяє інтегрувати нові слова у природне мовлення з опорою на контекст.

3. Етап постзавдання (*Post-task*).

На завершальному етапі проводиться рефлексія, узагальнення результатів і закріплення вивченого матеріалу. Учні можуть виконувати завдання на зіставлення зображень і назв тварин, впізнавання за описом, відгадування тощо. Також можливе включення елементів орфографічного і фонетичного тренування (напри-

клад, “Spelling Bee” із м’ячем або вправи типу *jumbled letters*). Усі види роботи мають сприяти подальшому закріпленню лексики та перенесенню її з пасивного в активний словник.

Отже, побудова уроку за методом TBL дозволяє органічно поєднати рецепцію та продукцію мовлення, зберігаючи природність мовленнєвих ситуацій. Такий підхід не лише сприяє глибшому засвоєнню лексичних одиниць, а й формує у молодших школярів комунікативну ініціативу, лексичну гнучкість і позитивну мотивацію до вивчення іноземної мови.

Одним із поширених питань щодо доцільності використання TBL-методу в початковій школі є те, чи готові молодші школярі до виконання повноцінних комунікативних завдань. З огляду на вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, їхній обмежений словниковий запас, нерозвинене абстрактне мислення, виконання складних завдань комунікативного характеру може здаватися викликом. Проте сучасні дослідження та практичний досвід свідчать, що учні початкових класів здатні успішно виконувати комунікативні завдання за умов належної адаптації методики.

Зокрема, ефективність застосування TBL-методу в початковій школі забезпечується спрощенням мовних завдань, їхньою опорою на знайомий лексико-граматичний матеріал, використанням візуальної підтримки та ігрових форм. Завдання подаються у вигляді сюжетних ігор, діалогів за малюнками, вправ на сортування, співставлення, виконання дій за інструкцією, що враховують пізнавальні інтереси дітей та їхню природну потребу в діяльності. Робота в парах і групах, чітка структура виконання та підтримка з боку вчителя створюють комфортні умови для залучення учнів до мовленнєвої активності, навіть якщо вона відбувається у спрощеному форматі.

Отже, метод TBL може бути цілком успішно реалізований у початковій школі як засіб формування лексичних навичок і розвитку комунікативної компетентності, за умов його адаптації до вікових та мовленнєвих можливостей учнів.

Серед альтернативних методів навчання іншомовної лексики в початковій школі виокремлюють TPR-метод – метод повної фізичної реакції (*Total Physical Response*), розроблений американським професором Джеймсом Аше-

ром. Навчання іноземної мови за цим методом базується на використанні фізичних рухів як реакції на усні стимули, команди та інструкції, і є особливо ефективним для дітей, оскільки враховує їх природну схильність до рухової активності, імітації та творчої уяви. Сутність методу полягає в тому, що учні фізично реагують на мовні команди вчителя, що допомагає формувати асоціативний зв’язок між словом і дією, знижуючи когнітивне навантаження та підвищуючи мотивацію до навчання. Поєднання мовленнєвої діяльності з фізичною активністю сприяє кращому запам’ятовуванню лексичних одиниць через інтеграцію моторних реакцій і стимулює природний розвиток комунікативних навичок у дітей.

У методиці навчання іноземних мов метод повної фізичної реакції класифікують за учнівськими діями у відповідь на мовні та фізичні інструкції вчителя, зокрема виокремлюють такі типи TPR-вправ:

1) *TPR with body* – вправи, що передбачають використання загальних рухів тіла для виконання команд, пов’язаних із діями, рухами, положенням тіла, тощо;

2) *TPR with objects* – вправи, які включають маніпулювання реальними предметами, що сприяє не лише засвоєнню лексичних одиниць, а й формуванню навичок практичного мовлення в ситуаціях, наближених до реального життя;

3) *TPR with pictures* – виконання мовленнєвих інструкцій із використанням тематичних зображень, що є ефективним засобом навчання, особливо на початковому етапі, коли діти потребують візуальної опори;

4) *TPR Storytelling* – розповідання історій або казок із паралельним виконанням рухів, рольовим відтворенням змісту, що поєднує елементи драматизації, емоційного залучення та фізичної активності (Koropatnitska, Labinska, Kolisnychenko, 2021, p. 173).

Окреслена типологія демонструє універсальність TPR-методу та його потенціал у створенні умов для цілісного сприймання та запам’ятовування нової лексики дітьми молодшого шкільного віку.

Застосування методу TPR у навчанні іншомовної лексики дозволяє створити сприятливі умови для рецепції і початкового розуміння лексичних одиниць без необхідності негайного

їхнього усного відтворення, що є важливим для молодших школярів із початковим рівнем володіння мовою. Описаний метод стимулює розвиток слухового сприйняття та пам'яті, а також сприяє формуванню позитивного емоційного ставлення до навчання іноземної мови. Крім того, активність рухів під час освітнього процесу відповідає віковим особливостям дітей, допомагаючи зняти напругу та підтримувати увагу на уроці.

Як бачимо, TPR-метод є ефективним інструментом для формування базового словникового запасу та розвитку початкових навичок розуміння іншомовної лексики у молодших школярів, що забезпечує міцний фундамент для подальшого мовленнєвого розвитку.

Поряд із методом повної фізичної реакції, який ефективно поєднує слухову рецепцію з моторною активністю, у практиці навчання іноземної мови в початковій школі широко використовується й інший метод, що апелює до природних механізмів дитячого сприйняття – метод асоціативних символів (МАС). Якщо TPR активізує тіло як інструмент розуміння мовних команд, то МАС акцентує увагу на уявному опрацюванні лексики через зорові, слухові та моторні асоціації, створюючи стійкі семантичні зв'язки навіть без опори на реальні об'єкти.

Варто зауважити, що питання застосування методу асоціативних символів у процесі навчання іноземної мови розглядається здебільшого в контексті навчання дітей дошкільного віку (С. Гунько, Л. Гусак, Т. Шкваріна). Водночас доцільність його використання у початковій школі зумовлена віковими особливостями молодших школярів, для яких характерним є образне мислення, чутливість до невербальних сигналів, а також потреба в емоційно забарвленому, наочному й ігровому освітньому середовищі. Метод асоціативних символів забезпечує органічне засвоєння лексичних одиниць шляхом залучення зорових і слухових образів, що активізують пам'ять і сприяють кращому закріпленню матеріалу без перевантаження учнів формалізованими мовними структурами.

Ефективність використання методу асоціативних символів пояснюється тим, що процес навчання максимально наближений до того, як дитина опановує рідну мову: через чуттєве сприйняття світу, емоційне залучення й активну

взаємодію з довкіллям. У контексті вивчення іншомовної лексики метод дозволяє формувати стійкі ментальні образи нових слів, що значно полегшує їхнє відтворення та використання в мовленні.

Особливо цінним цей підхід є в умовах обмеженого навчального ресурсу, коли вчитель не має змоги забезпечити повноцінну наочність. У таких випадках використання уявних предметів, зображення їх через міміку, інтонацію, пози або жести, не лише стимулює уяву учнів, а й сприяє більш глибокому емоційному засвоєнню матеріалу. Наприклад, під час вивчення слова *elephant* учитель може зімітувати хобот за допомогою руки, супроводжуючи це звуко-наслідуванням та відповідною інтонацією. Такі символи створюють міцні асоціативні зв'язки між словом і його значенням.

Крім того, метод асоціативних символів активізує різні типи пам'яті – зорову, слухову, моторну, що особливо важливо для молодших школярів, у яких провідною є наочно-образна форма мислення. Застосування цього методу також сприяє розвитку творчого мислення, мовленнєвої уяви та самостійності у вживанні нової лексики в контексті. Вважаємо, що це ефективний інструмент для організації лексичної роботи в початковій школі, який поєднує природність, емоційність і високу ступінь активного залучення учнів у процес іншомовного навчання.

Дискусійним у методиці навчання іноземних мов є питання ефективності методу асоціацій у формуванні довготривалої лексичної пам'яті учнів. Дослідження в галузі когнітивної психології та нейропедагогіки підтверджують, що створення асоціативних зв'язків на основі зорових, слухових і кінестетичних образів активізує довготривалу пам'ять, особливо у дітей молодшого шкільного віку. Однак важливо враховувати, що ефективність цього методу значною мірою залежить від правильного педагогічного впровадження.

У разі, якщо асоціації залишаються на рівні абстрактної гри або не переходять у мовленнєві ситуації, виникає ризик формування «штучних» зв'язків, які не активізуються під час реального спілкування. Щоб запобігти цьому, метод асоціативних символів має бути інтегрований у ширший контекст комунікативного навчання: нові слова, засвоєні через асоціації, потрібно

регулярно використовувати в діалогах, рольових іграх, письмових завданнях та інших видах мовленнєвої діяльності. Таким чином, асоціація стає не самоціллю, а інструментом, що підтримує природне входження лексичних одиниць у мовленнєву практику.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз сучасних методів навчання іншомовної лексики дозволив виокремити найбільш ефективні методи організації лексичної роботи в початковій школі, зокрема PPP (Presentation – Practice – Production), TBL (Task-based learning), TPR (Total Physical Response) та метод асоціативних символів. Метод PPP забезпечує поетапне засвоєння лексики, починаючи з рецепції і поступово переходячи до активного використання, проте для уникнення надмірної формалізації мовлення доцільно доповнювати його творчими і комунікативними завданнями. Метод TBL сприяє розвитку мовленнєвої компетенції через виконання змістовних комунікативних завдань, що стимулює реальне застосування лексики в контексті. Метод повної фізичної реакції (TPR) використовує природну потребу дітей до рухової активності і дозволяє ефективно запам'ятовувати слова завдяки поєднанню мовних і моторних дій, що особливо корисно на початкових етапах навчання. Метод асоціативних символів спрямований на форму-

вання зорово-слухових образів, що полегшує запам'ятовування нової лексики та активує уяву школярів.

Описані методи мають значний потенціал для активізації іншомовної лексичної діяльності учнів за умови методично грамотного поєднання та адаптації до вікових особливостей учнів, рівня їхньої мовної підготовки й мотивації, конкретних умов навчання. Вважаємо, що найбільш доцільним в умовах початкової школи є гнучке комбінування різних методів залежно від теми уроку, рівня підготовки учнів і специфіки лексичного матеріалу. Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити баланс між структурованістю, емоційною залученістю та комунікативною практикою, що сприяє більш глибокому та тривалому засвоєнню іншомовної лексики.

Очевидно, що аналітичний огляд запропонованих у науковій розвідці методів навчання іншомовної лексики молодших школярів не розкриває всіх аспектів цього питання. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема цифрових інструментів, онлайн-платформ, мобільних додатків, гейміфікованих ресурсів, для формування основ іншомовної лексичної компетентності здобувачів початкової освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гусак Л. Є. Застосування методу асоціативних символів у процесі вивчення англійського лексичного матеріалу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. №17. С. 15-19.
2. Гусак Л. Є., Гулько О. І., Єфименко Н. Р., Стадник С. В. Англійська мова для дітей молодшого шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів за методикою асоціативних символів : підручник. Луцьк : Волинські старожитності, 2011. 104 с.
3. Дидактичні та методичні засади компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі : навчально-методичний посібник / за наук. ред. В. Г. Редька ; відп. за вип. Т. К. Полонська. Київ : «КОНВІ ПРІНТ», 2020. 288 с.
4. Король О. Сучасні методи викладання англійської мови. *Філологічні студії та перекладознавчий дискурс: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Івано-Франківськ, 13 листопада 2024 р. Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2024. С. 175-178.
5. Коротатницька Т., Лабінська Б., Колісниченко Т. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів методом повної фізичної реакції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. №7(111). С. 168-180.
6. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха та ін. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.
7. Мітчелл Г. К. Англійська мова. Підручник для 2 кл. загальноосв. навч. закладів (з аудіосупроводом). Київ : Видавництво «Лінгвіст», 2019. 112 с.
8. Павленко О. Сутність загальноприйнятих методів навчання іноземним мовам. *Педагогічні науки*. 2021. №78. С. 131-139.
9. Підготовка вчителя початкових класів до реалізації іншомовної освітньої галузі в Новій українській школі: навчально-методичний посібник / Мелекесцева Н., Гудима Н., Олинець Т. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 140 с.

10. Hodovanets N., Lehan V. Alternative methods of teaching foreign languages. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. №2(26). С. 284-293.
11. Numonova M. Communicative Methods of Teaching English Vocabulary and Grammar in Context. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*. 2024. №13. Р. 327–330. URL: <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1090> (дата звернення: 15.04.2025).
12. Presentation – practice – production (PPP). URL: [ppp.pdf\(achilleaskoustoulas.com\)](http://ppp.pdf(achilleaskoustoulas.com)) (дата звернення: 15.04.2025).
13. Spratt M., Pulverness A., Williams M. *The TKT Course. Module 1, 2 and 3*. Cambridge University Press, 2011. 256 p.
14. Using the PPP lesson structure to teach grammar and vocabulary. URL: <https://sanako.com/using-the-ppp-lesson-structure-to-teach-grammar-and-vocabulary> (дата звернення: 15.04.2025).
15. What is 'Presentation, Practice, Production' (PPP)? URL: <https://www.barefootteflteacher.com/p/what-is-presentation-practice-production> (дата звернення: 15.03.2025).

REFERENCES:

1. Husak, L.Ye. (2011). Zastosuvannia metodu asotsiatyvnykh symboliv u protsesi vyvchennia anhliiskoho leksychnoho materialu [The use of the method of associative symbols in the process of teaching English vocabulary]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 17, 15-19 [in Ukrainian].
2. Husak, L.Ye., Hunko, O.I., Yefymenko, N.R., & Stadnyk, S.V. (2011). *Anhliiska mova dlia ditei molodshoho shkilnoho viku zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv za metodykoiu asotsiatyvnykh symboliv [English for primary school children of secondary schools on the method of associative symbols]*. Lutsk: Volynski starozhytnosti [in Ukrainian].
3. Redko, V.H., & Polonska, T.K. (Eds.). (2020). *Dydaktychni ta metodychni zasady kompetentnisno oriietovanoho navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli [Didactic and methodological principles of competence-based foreign language teaching in primary school]*. Kyiv: «KONVI PRINT» [in Ukrainian].
4. Korol, O. (2024). Suchasni metody vykladannia anhliiskoi movy [Modern methods of teaching English]. *Filolohichni studii ta perekladoznavchyi dyskurs: proceedings from III Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – III International Scientific and Practical Conference*. (pp. 175-178). Ivano-Frankivsk: Redaktsiino-vydavnychiy viddil ZVO «Universytet Korolia Danyla» [in Ukrainian].
5. Koropatnitska, T., Labinska, B., & Kolisnychenko, T. (2021). Formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv metodom povnoi fizychnoi reaktsii [Formation of Foreign Language Communicative Competence of Primary School Students by the Method of Total Physical Response]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 7, 168-180 [in Ukrainian].
6. Kotenko, O.V., Solomakha, A.V., & oth. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli [Methods of teaching foreign languages in primary school]*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
7. Mitchell, H.K. (2019). *Anhliiska mova. Pidruchnyk dlia 2 kl. zahalnoosv. navch. zakladiv (z audiosuprovodom) [English. Textbook for 2nd grade of secondary schools (with audio)]*. Kyiv: Vydavnytstvo «Linhvist».
8. Pavlenko, O. (2021). Sutnist zahalnopryiniatykh metodiv navchannia inozemnym movam [The essence of common methods of teaching foreign languages]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical science*, 78, 131-139 [in Ukrainian].
9. Mieliekiestseva, N., Hudyma, N., & Olynets, T. (2023). *Pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv do realizatsii inshomovnoi osvithoi haluzi v Novii ukrainskii shkoli [Preparing primary school teachers for the implementation of foreign language education in the New Ukrainian School]*. Kamianets-Podilskyi: Vydavets Kovalchuk O.V.
10. Hodovanets, N., Lehan, V. (2024). Alternative methods of teaching foreign languages. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii – Modern research in foreign philology*, 2(26), 284-293.
11. Numonova, M. (2024). Communicative Methods of Teaching English Vocabulary and Grammar in Context. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 327–330. Retrieved from <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1090>.
12. Presentation – practice – production (PPP). Retrieved from [ppp.pdf\(achilleaskoustoulas.com\)](http://ppp.pdf(achilleaskoustoulas.com)).
13. Spratt, M., Pulverness, A., & Williams, M. (2011). *The TKT Course. Module 1, 2 and 3*. Cambridge University Press.
14. Using the PPP lesson structure to teach grammar and vocabulary. Retrieved from <https://sanako.com/using-the-ppp-lesson-structure-to-teach-grammar-and-vocabulary>
15. What is 'Presentation, Practice, Production' (PPP)? Retrieved from <https://www.barefootteflteacher.com/p/what-is-presentation-practice-production>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.08.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.09.2025
 Дата публікації: 03.11.2025